

Třebaže se nacházíme ve svízelné pandemické situaci, věnujme naši pozornost vodě – a to s Josefem Fantou, krajinným ekologem. Svět je sužován suchem, klimatickou změnou, třebaže tyto fenomény ustoupily do pozadí kvůli celosvětové pandemii. Proč se zabývat vodou a proč aktivně v ní pracovat? Problémy jak s vodou, tak i s nešťastným koronavirem se dají modelovat, a pokud budeme naslouchat vědcům a aktivně využívat čas k formování budoucího života, ušetříme si strasti, které přináší nekoncepčnost. Bohužel, Česká republika v mnohém prohrává, ale neznamená to prohru absolutní. V druhém setkání s panem profesorem se dotýkáme problému institucí vody, významu lesů nejen z hlediska hospodářského, obnovy Krkonoš po roce 1989, ale nezapomínáme na aktivní společenství Asociace soukromých zemědělců. Pojmenovává také mizérii komunikace na různých úrovních společnosti.

Dialog byl natočen v době před-koronavirové.

... Důležité instituce pro vodu v kontextech ...

MS: *V dalším setkání debatujme o vodě, nejprve se zaměříme na instituce, neboť jste v mnohých působil. Jakou roli ve vztahu k vodě instituce hrají?*

JF: Dotýkáme se politiky. Jsem přesvědčen, že instituce a povědomí o podstatných skutečnostech vytváří životadárnou „vodu“ ve společnosti. Jako voda má svou funkci v krajině, toto povědomí by mělo fungovat jako voda ve společnosti. Politika mnohdy nebere vědu na vědomí. Zeptejte se: potřebovali komunisté vědecké názory? Ne, používali pouze to, co se jim „hodilo“. Vyžaduje současná vláda vědecké názory o klimatu případně o ničení krajiny? Ne, poněvadž se jim brání ze všech sil.

MS: *Ale například v devadesátých letech byl zájem o názor vědců. Ostatně, například Bedřich Moldan byl respektovaný vědec v oblasti ochrany životního prostředí.*

JF: Je samozřejmé, že v devadesátých letech toto takzvané ekologické povědomí bylo něčím novým. Vlastně s tím ani nikdo neuměl pracovat, a proto se dělaly chyby. Vezměte si například dálnice na Hradec Králové, kde to došlo tak daleko, že ekologičtí aktivisté vykoupili pozemky a rozdělili je na metrové části. Tímto druhem protestu si ovšem tito jedinci vysloužili označení „ekologičtí teroristé“. Přiznám se, že jsem se toho neúčastnil, avšak stejně jsem byl označen za „ekologického teroristu“, poněvadž zastávám ekologické názory.

MS: *To, co děláte, je něco trošičku jiného.*

JF: I ostatní dělali chyby. Budu konkrétní. V devadesátých letech jsem v Čechách prováděl mezinárodní exkurzi. Dostali jsme se i na Moravu. Tam nás provázal jeden lesní správce. Jeden z cizinců se jej ptal, jak České státní lesy spolupracují s ochranou přírody. Reprezentant z české strany neuměl ani česky, ani německy, a proto jsem musel tlumočit. Dozvěděl jsem se od něj, že občas tam potkává ochránce přírody a že by jej nejraději zastřelil. To jsem cizincům nepřekládal. Nedovedl se „udržet“ a opakoval onen apel asi třikrát – a to jsem se nemohl udržet já, a proto jsem se jej zeptal. Možná to nebyl dobrý ochránce přírody – a nebyla by to škoda. Pokud by zastřelením něčeho vůbec docílil – možná patnáctiletý pobyt za mřížemi, a pak by přestal vykládat takové nesmysly. Vás nikdy nenapadlo, že byste člověka vzal a šel s ním „na pivo“ a vysvětlil mu vzájemné neshody. Jeho odpověď byla prostá: proč bych to dělal? Dnes můžeme říci, že na obou stranách jsou činěny chyby, které byly zneužity k jednostranné interpretaci. Česká „neschopnost“ spolupracovat pak vedla k tomu, že i zelené hnutí se rozpadlo na několik skupin. Něco takového nenajdete nikde v Evropě. V Rakousku reprezentují Zelení ekologicky orientovanou politiku. V Dánsku, Holandsku, ve Švýcarsku, v Německu též. Právě Zelení působí jako strana, která se podílí na řízení země. Zeptejte se, jak se to má v Čechách?

MS: *Na ministerstvech nenacházíte partnery, kterým jde o víc než o jejich křesla, nikoli pouze o materiální podstatu věci?*

JF: Nerad bych někoho z tohoto obviňoval, ale provoz české politiky – praxe – a to, čemu říkáme státní správa, je v této „rozklížené“ společnosti úžasně složitá. Něco takového jsem v Holandsku nezažil. Uvedu příklad: poté, co v Nizozemí přešla vlna „ekonomismu“, se na nás obrátila vláda – ministerstvo a řeklo: uvědomujeme si, že jednostranný vývoj zašel příliš daleko a máme krajinu v nedobrému stavu. Vypracujte tedy projekt a dejte nám informace o tom, jak by se krajina měla jinak utvářet, abychom měli dostatek odborných poznatků pro další rozhodování. Vypracovali jsme studii. Přišli jsme s návrhem, že by se v krajině – v osmdesátých letech – mělo založit 30 tisíc hektarů zeleně. Cílem malých lesů bylo založení remízků nebo alejí.

MS: *To, čemu se dnes v moderním světě říká agrolesnictví.*

JF: Spíše bych to pojmenoval: obnova ekologické infrastruktury krajiny. S tím jsme přišli a vláda tento návrh přijala.

MS: *U nás existují zemědělci, kteří se vydali touto cestou a snad se ostatní přidají. Tím bychom docílili zvýšení pestrosti naší malebné krajiny a rozsáhlým lánům by padla červená.*

JF: V Holandsku to není jednoduché. Každý čtvereční metr někomu patří. Má-li vláda takovýto program, musí konkrétní čtvereční metr vykoupit. Mají to zařízeno tak, že hospodář, tedy majitel, jde ve svých 65 letech do penze a majetek musí převést na někoho jiného – svého syna, případně jej prodat a zařídit pokračování. V okamžiku změny má stát předkupní právo na výkup pozemků. Má-li někdo zájem o tvorbu remízků, mnohé musí počkat, nacházejí-li se tyto věci v pohybu, jde o dlouhodobý proces, jelikož tam bychom potřebovali zařídit remízku, ale hospodář půjde do penze za deset let, a proto musí „počkat“ deset let. Program běžel z osmdesátých let do roku 2008, kdy začala finanční, a pak hospodářská krize. Za to období se takovýmto způsobem vykoupila polovina pozemků, což je 19 tisíc hektarů. V roce 2008 vláda rozhodla: dost, nemáme peníze – nastalo totiž období finanční krize. To však neznamená, že se program ruší. Až budeme mít peníze, můžeme pokračovat. V roce 2016 vláda opět řekla: pokračujeme, ale mezitím se ledacos stalo. Změnila se politika, proměnilo se klima, mění se společnost, mění se různé mezinárodní vztahy: udělejte nový projekt. Ten však řídil můj žák na lesnické fakultě. V roce 2018 mi podal krátkou zprávu. Projekt jsme vytvořili a přišli jsme s návrhem, aby se v holandské krajině založilo 100 tisíc hektarů nové zeleně. Vláda toto přijala.

MS: *Vše však se dělalo na základě vědeckého poznání, uvědomělosti i vlídného naslouchání těch, kteří společnost vedou.*

JF: Jaká je situace v Čechách? Zde jsem nezažil, aby se vláda s takovouto otázkou obrátila na některý výzkumný ústav.

MS: *Dobrá, tolik holandská zkušenost. Jsme-li u institucí, co byste posílil? Dá se tento propletenec rozetnout?*

JF: Vrátime-li se k naší krajině, podívejme se na její vývoj. Dokonce i za bolševiků jsme měli v Československé akademii věd Ústav pro krajinu ekologii. Ústav přežil až do devadesátých let. Šlo o ústav, který když měl dobrého ředitele – jako profesora Hadače, pracoval dobře. Ve funkcích se vystřídali různí lidé. Stalo se, že v poslední době to řídil administrativní pracovník, který o krajině mnoho nevěděl, a proto se tam dělaly věci, jež se dělat neměly. Nakonec se Akademie věd ČR rozhodla, že ústav zruší.

MS: *Kdy? Nebylo to na počátku transformace České republiky?*

JF: Ne, za Václava Pačesa. To se též stalo. Tenkrát jsem napsal profesoru Pačesovi osobní dopis, kde sem mu položil otázku: prosím vás, jak si představujete to zrušení? Česká krajina se bude muset přeorganizovat. Musí se napravit to, co způsobili komunisté, jelikož ekologické podmínky jsou hrozné. Náprava je skutečně nutná! Dostal jsem však odpověď obsahující vágní teze. Ústav se do dnešního dne neobnovil a současná Akademie věd ČR se nezabývá ekologickým pohledem na přírodu, les či zemědělství. Jsme jedinou zemí v Evropě, kde takový ústav nenajdete.

MS: *Jsou však ústavy jiné, které snad mohou suplovat jeho funkci?*

JF: Máme VÚKOZ, tedy Výzkumný ústav hraběte Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví. Ten bychom mohli označit za ústav resortní – nikoliv akademický. Máme pracoviště třeba na univerzitách, kde sedí pět, šest lidí, kteří se zabývají výzkumem krajiny, ale na řešení politických otázek, vývoje a využívání krajiny a koncepčních otázek nemáme akademické pracoviště. Kdysi v Československu fungoval takzvaný TERPLÁN, jenž sloužil jako Ústav pro plánování krajiny. Ten však za komunismu dělal to, co mu bylo uloženo. První, co se stalo, že se ústav rozprodal. Jednotlivá oddělení se rozpadla – a od té doby nemáme žádnou instituci, která by se zabývala v koncepční oblasti vývojem a využíváním krajiny. Výsledek se nám jeví v tom, čeho jsme dnes svědky. VÚMOP – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, to je však resortní ústav ministerstva zemědělství – a ten si toho příliš nemůže dovolit, poněvadž ministerstvo zemědělství některé skutečnosti anuluje. Vezměte si složitou situaci, která je způsobena erozí půdy. Ústav má zpracovány podklady o tom, že šedesát procent českých zemědělských půd trpí erozí. Ministerstvo zemědělství z toho uznává asi 25 procent. Kde se stala erozní událost – nehledí se na prevenci, ale na následky. Jak je známo mezi ekonomy, za nejlacinější řešení můžeme označit prevenci – nikoliv nápravu následků. To však ekonomicky zaměřená politika neráčí brát na vědomí. Podívejte se na „nesmysly“ jako kanál Labe – Odra – Dunaj. Také zde byl učiněn návrh udělat na 250 lokalitách přehradu, abychom si zajistili dostatek vody. Pochopitelně, že to vzbudilo obecné pohoršení, a proto se návrh zredukoval na šedesát. Nakonec se jich bude stavět třicet. Uznávám, že tato díla jsou potřebná, ale vodu bychom vyžadovali nikoliv v údolí, ale i ve vyšších úrovních, poněvadž i tam pěstujeme obilí.

MS: *Problém je, kdo si toto uvědomuje?*

JF: Tyto skutečnosti jsou všeobecně známy.

MS: *Proč se na tom nepracuje?*

JF: Zeptejte se politiků. Vezměte si problematiku lesů. V padesátých letech jsem přišel do Ústavu lesního hospodářství a myslivosti a řídil jsem program přeměny monokultur na smíšené porosty. Na počátku šedesátých let komunisté program zrušili a já jsem měl jít dělat výzkum pětihektarových holosečí. To jsem odmítl a z ústavu jsem odešel do Krkonoš, neboť jsem si říkal: v národním parku se musí lesy obhospodařovat ekologickým způsobem. Trvalo pěknou řádku let, než se toto prosadilo, avšak prosadilo se. Položme si otázku: kam jsme dospěli, pokud jsme za komunistů měli pomalu 70 procent lesa, který byl tvořen smrkem? Dnes máme poměr 58 procent. Ptejte se: jak jsme si pomohli? Byla tam nějaká prevence? Asi přibližně 300 let se ví, že smrkové kultury jsou náchylné k rozvrácení větrem i kůrovcem.

MS: *Vidíte, ale ani fundovaný člověk, jakým byl pan hrabě Jan Nepomuk Harrach, si s tím neporadil.*

... Pouze hospodářský rozměr? ...

JF: Má-li konkurovat a udržet se, musí dělat ekonomiku. Můžeme vyslovit hypotézu, že ekonomický

princip deformuje sám sebe, jelikož se dostává do kritické situace, jako je dnes. Tento princip deformuje i venkov. V dřívějších dobách více než 300 let bylo lesnictví vždy pracovní příležitostí na venkově. Kde je dnes? Podívejte se na diskusi s dřívějším generálním ředitelem státních lesů Danielem Szorádem. Řekl jsem mu: Měli byste se vrátit alespoň z části k dřívějšímu modelu – a to vyčlenit část vlastních zaměstnanců na řešení kritických situací. Toto však nebylo akceptováno. Tím, že jsme zvolili „obchodní model“ – tedy dělat vše na zakázku, tím jsme ušetřili miliardu korun. Zeptejme se: kolik miliard tento podnik prodělal? Setkáváme se zde s racionálním ekonomickým myšlením? Takovýmto způsobem se nedá hospodařit. Racionálně myslící člověk tímto způsobem nepostupuje.

MS: *Nezapomínejme: dnes je těžké zaměstnat člověka, který by s pomocí svého koně stahoval dřevo z lesa. Na Slovensku ovšem tato praxe běží, i když na příliš příkrých terénech musí vypomáhat vrtulník.*

JF: Mám známého správce lesů v Bavorsku a prozradil mi: Na zakázku dělám asi jednu třetinu prací, kde mi nejde o kvalitu a čas. Zbývajících sedmdesát procent dělám svými vlastními zaměstnanci. Mám pak záruku toho, že vše je provedeno v nejvyšší kvalitě, neboť jsem si na to lidi vyškolil. Víím, že i když jsem v časovém presu, práce budou provedeny včas. Po příjezdu do Jeseníků během kůrovcové kalamity, mi tamní revírníci říkali: Pokud jsem dříve našel deset napadených stromů, oznámil jsem to polesnému, on tam poslal dva dřevaře. Deset stromů pokáceli, odkornili a vše uklidili. Dnes, když nalezu deset stromů, musím to ohlásit na lesní správu – a ta zahájí výběrové řízení. Právě to trvá nejméně šest neděl. Mezitím kůrovec vylétá na další stromy do krajiny. Již nejde o deset stromů, avšak o tisíc. Vybere se jedna společnost, která to vše bude kácet. Ostatní, kteří se neumístili, se odvolají, že řízení neproběhlo správně a problém se řeší znovu – proces trvá například tři měsíce. Pak již nejde o tisíc stromů, ale jde o deset tisíc stromů. Nakonec přijdou lidé ze společnosti s návrhem: nechme to raději na podzim, bude toho ještě víc.

MS: *Opravdový cynismus, neodpovědnost, neochota konat. Jako bychom neměli odpovídající zájem o pár stromů, a kvůli tomu padne les.*

JF: Vykácením minima stromů, jsme to mohli zachránit, ale nyní čelíme úbytku desítek tisíc stromů. Vlastně vidíme nyní v Jeseníkách velké holiny. Státní lesy v současnosti nemají rostliny, jimiž by se holiny mohly zalesnit a také lidi, kteří by to sázení odpracovali. Jedná se tedy s Ukrajinci, Rumuny, kteří by se práce mohli ujmout. Ptejme se: jak tento problém postihuje venkov? Na každé páté vsi se nacházela pila, která dokázala pro místní okolí zajistit pilařskou kulatinu, prkna a jiné, ovšem tak to již nefunguje. Na pile bylo zaměstnáno pět, šest chlapů z vesnice. To znamená, že šest rodin bylo zajištěných.

MS: *Šlo o rozvíjení lokálních vazeb v ekonomii, která pomáhá stabilizovat region a možná i položit základ pro další hospodářskou činnost.*

JF: Dnes tito pánové musí jezdit třicet, padesát kilometrů do nějakého města za prací, na niž nemají kvalifikaci. Otevřeně říkám: státní lesy neudělaly nic pro to, aby těmto lidem zajistili práci na úrovni továrního dělníka. Jaký je výsledek? Jak už jsme zmínili, dříve bylo ve vesnici několik chlapů, kteří s koněm jezdili do lesa a tahali dříví.

MS: *Dnes většinu práce dělá mechanizace, ...*

JF: ... která na ploše zničí naprosto vše, co tam vyrostlo.

MS: *Je to pouze o vztahu člověka k malému místu.*

... Institucionální ne pružnost a česká pohoří - Krkonoše ...

MS: *Na mysl přichází otázka, jak budou vypadat Krkonoše, pokud na ně udeří kůrovec? Tážu se proto, že důvěrně znáte právě Krkonoše.*

JF: Neštěstí se tam již stalo například v sedmdesátých a osmdesátých letech. Když jsem po převratu přijel do Krkonoš, ...

MS: *... byl jste dojat a plakal jste. Přivezl jste téměř tři čtvrtě miliardy.*

JF: Poté, co jsem spatřil nehostinnou situaci, jsem se rozhodl pomoci, jelikož něco jsem za sebou nechal, než mne odtamtud vyhnali. Přiznávám, že jsem byl citově pohnut a nemohl jsem dva dny mluvit, jaký to ve mně zanechalo dojem. Nafotografoval jsem tam asi 200 diapozitivů a z toho jsem udělal přednášky v Amsterdamu, ve Wageningen. Nemáte představu, jak to s holandskými kolegy otrásl! Měli o stavu mírné povědomí, protože tu a tam se v novinách objevila fotografie lesů střední Evropy. Fotografie vidělo přibližně 200 posluchačů - a ti doslova oněměli, že byste slyšel spadnout špendlík. Mé snažení mělo dopad. Přišel za mnou ředitel z výzkumného ústavu a nabídl se: Krkonošim bychom měli pomoci.

MS: *Vidíte, jsme u solidarity, která je typická pro Evropu.*

JF: Ředitel nadace Face Státním lesům ČR řekl: máme k dispozici 750 milionů korun, zástupci státních lesů prohlásili: víte co, máte-li peníze, pošlete je nám, o nic se nemusíte starat: my to vše zařídíme.

MS: *Vskutku zvláštní politika.*

JF: Zdůvodnění toho všeho bylo, že by zahraniční společnosti viděly, jakým způsobem se zde dělá obnova lesů, což by nebylo dobré. Přesvědčili jsme se, že i když les byl zničený, zachoval si schopnost přirozené obnovy - ne na celé ploše, ale schopnost zde je. My ji máme zájem využít, protože jsme zde v národním parku. V národním parku by neměl převládat hospodářský pohled na věc. V těchto lokalitách by se mělo využívat přirozených procesů. Poskytovatelé financí se domluvili takto: vypíšeme konkurz, myslíte-li, že Lesy ČR by mohly pomoci, přihlaste se. My pak vybereme toho, kdo nám bude nejvíce vyhovovat. Budete-li to vy, peníze dostanete, nebudete to vy, bude to někdo jiný. Nemáte představu, jak se všem protáhly obličej!

MS: *Byla tam přítomna domýšlivost!*

JF: Stejně to bylo s výzkumem. Původně jsme požadovali, aby se na výzkumu v průběhu obnovy podílel Český lesnický výzkumný ústav. Jednali jsme s nimi - a to přibližně pětkrát. Zástupce instituce neuměl ani německy, ani anglicky a neustále jsem musel tlumočit. Viděl jsem však, že to nevede k žádnému konci. Navrhl jsem, aby česká strana poskytla koncept, v němž by popsala svou představu o přirozené obnově lesů v Krkonoších. Asi za půl roku lidé z Českého lesnického výzkumného ústavu přišli s brožurkou, na které bylo napsáno: Zalesňování Krkonoš - ne přirozená obnova lesů v Krkonoších. Když jsem přeložil úvod nadaci Face, řekli: „Oni o přirozeném vývoji lesů nic nevědí. V tomto případě jejich postoje nepotřebujeme.“ Jaké tato komunikace měla následky? Výzkumný ústav žádné peníze nedostal. Kdo to zavinil? Fanta! To vedlo k tomu, že někteří lesníci se mnou do nedávné doby nechtěli mluvit a svým redaktorům zakazovali, aby publikovali mé práce.

MS: *Malost, hloupost, přizemnost. Nezapomínejte, jsme v Čechách. Úspěch v zahraničí se neodpouští a vy jste udělal vstřícný krok.*

... Krkonošská příroda ...

MS: *Sice vedeme dialog o vodě, ale jaká je schopnost uchránit – alespoň zčásti – bohatství, které lesy skrývají? V roce 1969 vám vyšla kniha o analýze jednotlivých druhů krkonošské biocenózy s názvem Příroda v Krkonošském národním parku.*

JF: Kalamitu, která vznikla v Krkonoších vlivem emisí oxidů síry, se podařilo zažehnat. Nejsou tam uvedeny nezalesněné plochy. Šli jsme ještě dál. Některé z lesů, které tehdy odumřely, byly založeny ve dvacátém století. Nacházela se tam povrchová rašeliniště, jež byla vlhká, a lesníci je odvodnili. Musely se vytvořit příkopy, aby rašeliniště byla vysušena a lesníci mohli vysázet les, poněvadž tam les původně nebyl.

MS: *Toto se změnilo.*

JF: Řekli jsme: přirozeným biotopem zde nebyl les, ale rašeliniště, na kterém tu a tam stál jeden smrk. To znamená, že se tyto plochy nebudou zalesňovat, jelikož jsme v národním parku. Uváděli jsme: obnovovat les budeme tam, kde rostl historicky, a této premisy jsme se drželi. Věděli jsme, že necháme-li to přírodním procesům, může to trvat i tisíc let.

MS: *Známe-li zákony přírody, můžeme ji pomoci.*

JF: Měli jsme zájem využít například břízy, osiky, jívy, tu a tam bychom přísázeli buk, jedli, javor. Tak by mohl vypadat budoucí les, tvořený semennými stromy, které se postarají o další vývoj. Zmlazovali se nám někde smrk, nechme jej zmlazovat, poněvadž naše zkušenost z budoucího ekologického výzkumu byla taková, že jsme věděli, že smrk se v těchto místech zmlazuje. Nesázejme tam smrkové monokultury v řádku: jeden krát jeden metr, protože takto se lesy nemohou obhospodařovat.

MS: *Nemohou být takto obnovovány lesy v Podkrkonoší – v Jilemnici, Semilech, Vrchlabí, Hostinném?*

JF: V nižších polohách škody nebyly tak velké. Problém poškození souvisel též s úrovní mlhy v Krkonoších, a proto nejvíce byly postižené od tisíce metrů výš.

MS: *Česká republika by si snad zasloužila rezervace s označením Národní park?*

JF: Pochopitelně! Nezapomínejme na jedno: v Evropě máme nejpestřejší krajinu, ...

MS: *... ale špatně s ní nakládáme, a proto je v nejhorším stavu.*

JF: Sice nemáme pobřežní duny a rozlehlé roviny kolem ústí řek, ale v kontinentální části Evropy mimo tyto prostory máme nejpestřejší krajinu. Všechny cenné úkazy, které nalezneme po Evropě, máme v naší zemi.

MS: *Krásná to přírodní syntéza, které si Češi neváží a utíkají pryč!*

JF: U nás by se v té diverzivitě mohla Evropa „učit“, kdybychom však naši krajinu obhospodařovali tak, jak by se mě být obhospodařována. Bohužel tomu tak není. Z politiky nepřichází impulsy k inovacím v této oblasti.

... Příklady dobré praxe ve vztahu k vodě v kontextech ...

MS: *V našem dialogu bychom měli uvést příklady dobré praxe. Zkoumáme-li vztahy ke krajině, měli bychom uvést, že v Čechách působí Asociace soukromých zemědělců. Ti pracují s titulem Pestrá krajina.*

MS: Jistě, zde se nachází také příklady, ovšem je jich velmi málo. Jejich situace je velmi komplikovaná – a to zvláště v současném stavu, kdy přes sedmdesát procent zemědělské půdy je v „užívání“ u velkopodnikatelů.

MS: *Není tam sebezáchovný vlastnický vztah.*

JF: Jde o dědictví, které se napravit nepodařilo a ještě se nějakou dobu napravovat nepodaří.

MS: *Připomeňme, že Češi byli formováni agrárnickou tradicí. Agrární strana byla na venkově poměrně silná, pár lidí půdu propachtovalo, a právě velké celky u nás vznikají v roce 1948 podle „sovětského vzoru“.*

JF: I po roce 1989 se propásla jedna skutečnost: najelo se na velkopřemyslové zemědělství. Jsem přesvědčen, že tam měla přijít ještě jedna alternativa: obnova předválečného družstevnictví. Šlo o důležitou předválečnou linii, která dávala tehdejšímu zemědělci možnost soustředit se na produkci, kterou od něj odkupovalo družstvo, jež se staralo o další zpracování, prodej, výrobu atd. Právě tento náhled se naprosto zanedbal. Jsem přesvědčen, že pokud by se tato linie obnovila, situace by se asi nevyřešila celkově, ovšem byla by lepší. Položme si otázku: a v jaké situaci se nacházíme dnes? V podstatě zaujímáme pozici „rozvojové země“, která produkuje suroviny – ty vyváží do zahraničí – a ze zahraničí dováží hotové výrobky. Také se ptáme: kolik lidí by se na českém venkově mohlo žít právě produkcí těchto výrobků?

MS: *Vyjdě z vlastní zkušenosti: kolem Poděbrad najdeme mnoho producentů mléka. Docházím na jednu farmu, která je vyhledávána a oceňována místní mlékárnou za kvalitu mléka, které dodává. Farma nejen chová krávy, ale obhospodařuje i pole, kde používají chemii. Ptal jsem se jich: proč se svou kvalitou mléka nenabízíte něco jako domácí sýry, tedy výrobky s vyšší přidanou hodnotou? Jako odpověď dostanete otázku: kdo by to dělal? Profesor Jaroslav Macháček, ekonom z Vysoké školy ekonomické, tvrdí toto: dlouhodobou a především smysluplnou práci zde nenaleznete. Převažují lidé orientovaní na peníze. Tato země se stala po roce 1989 doslova závislou na penězích, a proto čelíme nelibostnému stavu, v němž jsme nuceni žít.*

JF: Opravdu škoda! Právě úspěch by pramenil z družstevní výroby. Ne každý zemědělec je schopen vyrábět sýr, ale kdyby zde fungovalo družstvo, které by „stahovalo“ surovinu od jednotlivých zemědělců a zpracovávalo sýr, tak bychom našli uplatnění.

MS: *Třebas bychom mohli konkurovat Holandsku! Proč nemít český sýr?*

JF: Poláci to tak dělají. Nezapomeňte – z Polska dovážíme sýry, také dovážíme maso z Polska a jako „přídavek“ nám občas pošlou salmonelu. Proč bychom mnohé produkty nemohli vyrábět z místních surovin zde v Čechách?

MS: *Existuje jednoduchý rozdíl: v Polsku se sdružují a využívají výhod kooperace, a proto prosperují.*

JF: Jsem přesvědčen, že právě komunismus zde v Čechách způsobil největší destrukci společnosti, pokud to srovnám s ostatními.

MS: *Vaše slova popisující realitu jsou pravdivá, ovšem realita zde není plně přijímána. Nezapomínejte, lidem se daří relativně dobře.*

JF: S tím souhlasím.

MS: *Reformy se obvykle dělají tehdy, pokud společnost lidově „klesá“ na kolena. Období po roce*

1989 to prokázalo.

JF: Ve společnosti musí dojít k velkému průšvihů – a teprve poté se dělají potřebné změny

MS: *Uvažme hypotetickou situaci: bude zřejmý nedostatek vody, vyschnou nám řeky a mnohé nám zmizí, dramaticky vzrostou ceny potravin, což pak podnítí občany i výrobce k opravdové šetrnosti.*

JF: Může se to stát, proto bychom měli uvažovat o nutnosti změny. V Čechách však nenacházím racionální přístup.

MS: *Pokud my lidé nejsme citliví k tomu, co se nachází kolem nás, nejsme dostatečně svobodnými lidmi a pak nemáme nárok být Evropany.*

JF: Pochopitelně, že něco podobného by bylo, kdyby si naše politika stav státu uvědomovala a přemýšlela v této úrovni. Pak by si také řekla: naše potraviny si můžeme vyrobit u nás sami. To znamená, že musíme odlišným způsobem řídit zemědělství jako celek. Neměli bychom pěstovat pouze řepku a kukuřici jako suroviny, ale investovat do zpracování a do přidané hodnoty – a tím zajišťovat kvalitu potravin, výrobků, nikoli dovážení přes polovinu světa, ...

MS: ... lokální preference ...

JF: ... a zajištění pracovní příležitosti na venkově. Toto vše se neděje. Slyšel jste někdy, že současné vedení zemědělského sektoru (z roku 2019 pozn. red.) by mělo zájem k tomu přistupovat takto?

MS: *Poctivě a hospodářsky.*

JF: Ještě bych dodal, že nedávno (počátek jara 2019 pozn. red.) Čechy navštívil jakýsi Ir. Ten uvedl: Česká republika by se měla starat o výrobu a zpracování své vlastní produkce. V novinách vyšel pouze jeden článek – a tím to skončilo.

MS: *Pozor, právě ti, kteří jsou angažováni v Asociaci soukromých zemědělců, mají zájem postupovat v logice, kterou vy navrhuje.*

JF: Dobrá, ale jakou mají pozici ve vztahu k vedení státu? Pokud by politika na tom měla zájem, existovala by zde dotační politika, která by, jak Evropa původně zamýšlela, měla finanční pobídky směřovat do soukromého zemědělství – nikoliv do velkopodniků. Zeptejme se: co utváří základ rakouské zemědělské politiky? Odpověď zní – rodinná farma. Co utváří naši zemědělskou politiku?

MS: *Velkovýrobní s mnoha sty hektary bez ochoty vycházející z autentického vztahu.*

JF: Takovou dnes máme skutečnost.

MS: *Uvědomějí zemědělci si řeknou: bez plodin jako řepka bychom se neuživili.*

JF: Pochopitelně! Za vším hledej peníze. Se svými pěti hektary řepky nemohou konkurovat tomu, kdo má řepky pět set hektarů. Vždyť zde v této zemi nalezneme pouze 100 uživatelů – nikoliv majitelů, kteří obhospodařují, případně využívají rozlohu větší než deset tisíc hektarů. Dovedete si to představit? Ve skutečnosti jsme „obnovili“ feudální řád.

MS: *K pláči, že? My žijeme na počátku 21. století. Čím to, že Rakušané, Němci nejsou závislí na řepce?*

JF: Mají jinak nastavenou zemědělskou politiku, a když ji mohou lacino koupit zde, proč by si ji

pěstovali draze doma, ničili svůj půdní fond, když mohou použít Čechy? I v tom hledíme zákonitosti ekonomického pohybu.

MS: Řepka má silný dopad na kvalitu půdy, na erozi a také na neúčinné protečení vody poli v krajině, nemá retenční schopnost, jako třeba jetel.

JF: My - odborná veřejnost, se snažíme poukázat na fakt, že bude-li se tento způsob provozovat, může to dojít do podobných konců, jako v našich lesích.

... Výhled do budoucna ...

JF: Promítněte si situaci, jaká zde bude za dvacet let.

MS: Budou zde holiny?

JF: Ne, ale budou zde mladé porosty, z nichž nebude žádná výtěž. Vypěstování dřeva bude trvat 100 let. Možná budeme čelit situaci, kdy se staneme dovozci obrovského množství smrkového dřeva třeba ze Skandinávie, jelikož všechny naše fabriky jsou zařízeny na zpracování dřeva smrkového, ...

MS: ... které rychle roste, avšak má velká negativa.

JF: Vypěstují-li lesníci buk a dub, majitelé dřevozpracujících podniků, budou muset fabriky přestavět - anebo dál zůstat u smrku a dovážet si jej za drahé peníze ze zahraničí.

MS: Zde se bude muset opět přemýšlet, klást si otázky a hledání společného - vody, která nás spojuje.

JF: Připomínám: co dělá voda v krajině, to dělá občanské povědomí ve společnosti. Opomeneme-li tento fakt, naši potomci budou čelit katastrofě. Zabránit tomu můžeme lepším využitím rozumu. Kdo řídí tuto zemi? Já ne, vy též ne.

MS: Dříve zde byl jiný Pán. Uvádělo se: kde Bůh hospodaří, tam se dobře daří.